

BELVEDERE

MERIDIONALE

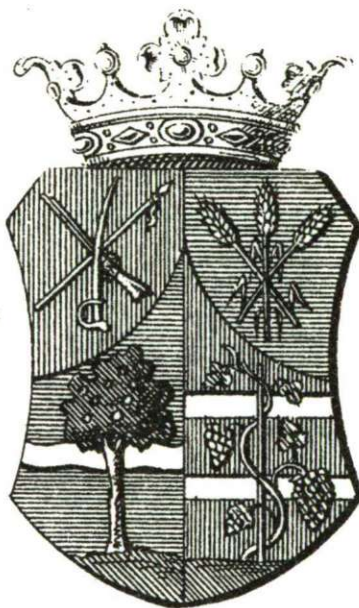
A JGYTF TÖRTÉNÉSZHALLGATÓINAK LAPJA

Szerkeszti: Annus Gábor, Kersner Ákos, Soós Mihály

Hívogató

Kiss Zsuzsanna

A bécsi magyar örökség

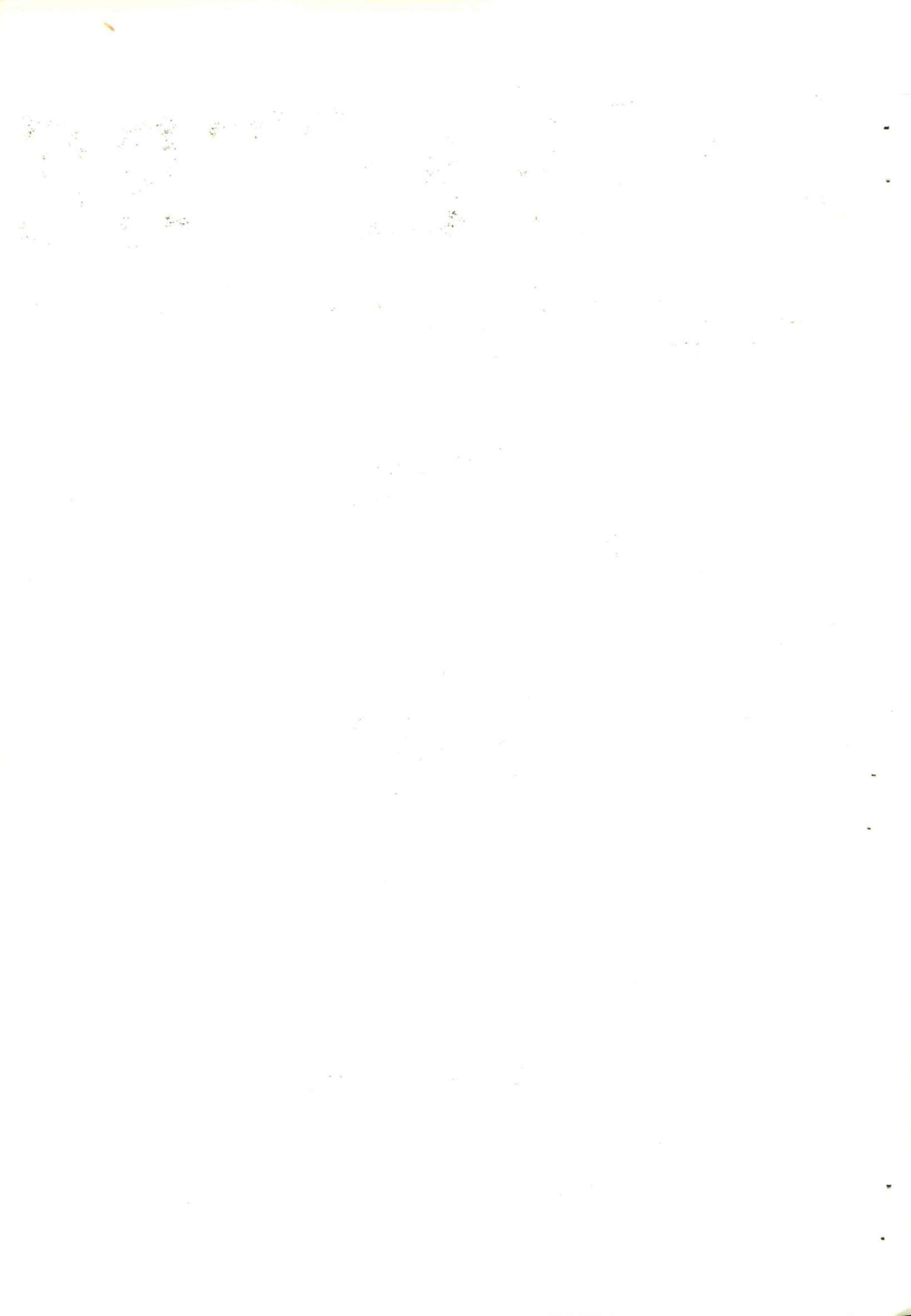


Marosszék

Kinek fájnak a jogaink?

Pulzus

MCMXC Április



T A R T A L O M
II. évfolyam 3. szám
1990. április

Az 5. szám elé 3

H A J D A N I V Á R M E G Y É I N K

Marosszék 4

E R D É L Y

PULZUS 5

ALBERT GÁBOR: A frankhamisítási botrány 10

A bécsimagyar örökség 12

KISS ZSUZSANNA: Hívogató 16

T É K A

Patrick Fitzgerald: Az Ősi Kína 19

Anekdotakincs 20

Kiadja: A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Történettudományi Tanszékének IV. Béla Köre

Kiadásért felel: Dr. Szegfű László

Megjelenik: 200 példányban



Az 5. szám elé

A tanév vége felé járunk. Május van. Hét hónap telt el azóta, hogy lapunk -- akkor még stencilezett -- első száma megjelent. Neve, a szép kilátást igénylők és ígérők kedvére: Belvedere lett. Lelkesedve, tele tervekkel és ötletekkel vágunk a nagy vállalkozásba. Igen, a nagy vállalkozásba, hiszen mindhárman annak tekintettük és tekintjük ma is. Olyan fórumnak, ahol a tanszék legkiválóbb erői kaphatnak szót, s talán egy picit mi is megmutathatjuk magunkat. Hét hónap áll mögöttünk, s immár ötödik alkalommal köszönhetjük olvasóinkat. Ezen a csendes, szerény jubileumon talán érdemes egy pillanatra megállni és gondolatban visszatekinteni az eddigiekre. Bizonyára akadtak írások, melyek sikert arattak, s vélhetőleg olyanok is voltak, amelyek nem. Mi minden alkalommal igyekeztünk képességeink legjavát adni, hogy "jó lapot" állítsunk össze a rendelkezésünkre álló forrásokból, s szerzőink kézírataiból. Természetesen az önmagunk előtt felállított minőségi mérce és ízlésünk szelektáló szerepét nem tagadhatjuk. Hogy végül is milyen a kialakuló összkép, azt olvasóink ítéletére bízunk.

Néni magyarázattal tartozunk a címdoldalon található áprilisi dátum és a májusi megjelenés ellentétére. Nos, a csúszás egyszerű oka az egyhetes tavaszi szünet, a húsvét, s a szerkesztők ezt követő ötnapos távolléte. Felvilágosítással kell szolgálnunk a lap nevének csekély változásával kapcsolatban is. A meridionale /déli/ jelző, hasonnevű fővárosi laptársunk megkeresése nyomán került a Belvedere szó elé, vagyishogy inkább rá; s egyszerű megkülönböztető szerepe van.

Végezetül, egy kicsit már búcsúzkodva is, -- hiszen ebben a tanévben utoljára jelent meg a Belvedere -- szeretnénk kérni minden régi és új olvasónkat, hogy esetleges írásaival a jövőben szerzőként is segítse munkánkat. Addig is sikeres vizsgaidőszakot, szép nyarat kívánunk! Viszlát szeptemberben!

MAROSSZÉK

Marosszék a Székelyföld leginkább északra eső részét alkotja, mert Udvarhelyszék északi oldala mellett hosszan nyúlik el, úgy, hogy keleti szélső felével egészen a Gyergyószéli havasokig hatol fel, míg északon és délen a Mezőség területére messze beszögellik.^x

Területét három folyam, a Maros, a Nyárad és a Kis-Küküllő szeli át, még pedig mindenik keletről nyugati irányban folyva. Mindeniknek számos mellékfolyói s ezeknek a fővölgyekkel egybeolvadó mellékvölgyületei vannak, melyeket lankás, lomberdőkkel árnyalt hegylánczatok választanak el. Ezekből mindenfelől vízdús, földtermékenyítő csermelyek törnek le, miért Marosszék az egész Székelyföld legenyhébb égaljú s legterményképesebb területének tekinthetjük, hol Ceres aranykalaszait Bacchus szőlőfürteivel lehet csaknem mindenütt koszorúba kötni.

Gyümölcs mellett a veteményeknek is kiváló hazája Marosszék, főleg híres dinnyéje, mit künn a mezőn egész nagy dülőkkel termelnek, s úgy a görög, mint a sárga dinnyék igen nagyra nőnek és zamatosak. Kertiveteményt saját használatra mindenütt, a Vásárhely vidéki és mezősegi faluk eladásra is termelnek.

A gyáripar még pólyáiból sem bontakozott ki, mert az csak néhány szeszgyárra, malom- és téglavetődére szorítkozik. A műipar is kiskorú állapotban van, leginkább Vásárhelyen foly. Harasztoson és Vajában inkább házilag kezelt gyékényszövés, Felében szatyorkötés foly, a makkfalviak, kibédiek és szentistvániak edényt gyártanak, az ákosfalviak nagy mennyiségű cseréppát készítenek, a Hodos vidékiek szalmakalapot kötnek, míg Sóvárád és Kibéden szekereket, osztovátákat, szuszékot, bölcsőket, bútorokat és más gazdasági eszközöket faragnak.

(Orbán Balázs: A Székelyföld leírása c.
műve alapján)

x

Területe kb. a mai Mures megye területével azonos.

ERDÉLY

PULZUS

A következő összeállítást a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet magyar diákjainak független szemléjéből, a "Pulzus"-ból állítottuk össze. Nem érdektelen belenézni, hogy milyen gondok foglalkoztatják az erdélyi magyar hallgatókat.

MULTUNKRÓL -- JÖVŐNKÉRT

"Annyi a jogunk, amennyit ki tudunk harcolni. A nemzeti sors állandó harcot jelent."

Kurkó Gyárfás

Furcsa "lény" a történelem. Mint egy makacs gyermek, a tapasztaltak intésére rá sem hederítve, ismétli önmagát. Számtalanszor elköveti ugyanazt a félrelépést, jóllehet a körülmények gyakran kísértetiesen hasonlítanak egymásra. Miért? - hangzik a költői kérdés. Nem tudok rá választ adni. Egyet viszont tudok: Nevezetesen azt, hogy a jelenlegi történelmi állapot -- mert ismerjük be, hogy ami napjainkban történik, az történelem -- a jelenlegi állapot tehát sokban hasonlatos a 45 évvel ezelőttivel. Ennek érzékeltetésére néhány eseményt felelevenítenék.

Az 1945 február 6-án nyilvánosságra hozott Nemzetiségek Statutumája című törvény időlegesen elűzte az erdélyi magyarság egéről a Maniu-gárdák sötét felhőit. E törvény szerint minden állampolgár egyenlő fajra, nyelvre, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül. Az anyanyelv szabadon használható minden nemzetiség számára. A köztisztviselők nem kényszeríthetők nyelvvizsgára. Ahol a lakosság legalább 30 %-a nemzetiségi, ott a rendelkezéseket az ő nyelvükön is közzé kell tenni. Beadványaikat anyanyelvükön írhatják, az utcákon kötelező a kétnyelvű felirat.

Kolozsváron 1945 március 13-án Groza, román miniszterelnök magyarul szólt a kolozsvári magyarsághoz: "Az erdélyi testvériség sugárzó jövőjének virradatát látom itt, és kívánom, hogy miként az én lelkem csordulig tele van reménykedéssel, teljék meg az önök lelke is bensőséges érzélemmel az egymásra utaltság érzésével, magyar testvéreim!" Ezt követően az események kedvezően alakultak. A szép szavakat tettek követték: A debreceni magyar kormány tárgyalássorozatát indít 1945 márciusában Bukarestben. A hivatalos közlemény a következőket írja a tárgyalásokról: "...a miniszterelnök a maga részéről arra fog törekedni, hogy a román népben tudatosítsa a két ország közös érdekeinek politikai szükségességét. El kell érni, hogy Erdélyben ne csak a román nép, hanem vele egyenjogú félként a magyar nép is országhatártól függetlenül, igazi hazát és otthont találhasson..."

Nem sokkal ezután 1945 júniusában elrendelik a kolozsvári magyar tannyelvű egyetem szervezését Bolyai Magyar Tannyelvű Állami Tudomány Egyetem néven, az alábbi karokkal: bölcsészet, jog, közgazdaság, természettudomány, orvoslás, gyógyszerészet.

Mint ismeretes, az egyetem Orvosi kara helyszűke miatt nem Kolozsváron, hanem Marosvásárhelyen nyílt meg. Groza erre a tanévnyitóra is elutazott, ahol többek között ezt mondta: "Tudom, hogy román részről vannak -- sajnos különösen az úgynevezett értelmiségi körökből -- akik halálosan meg vannak sértődve, hogy magyar egyetemet létesítettünk. Azoknak, akik boldogtalanná akarják tenni ezt a két népet üzenem: hagyjanak minket békében! Román testvéreinknek, akik nem értik meg az idők szavát azt üzenem: vállalom a román nép színe előtt a felelősséget: vállalom azt is, hogy majd a román nép árulójának tartanak. A történelem nekem fog igazat adni". A Groza kormány széleskörű tevékenységet fejtett ki a román-magyar kapcsolat javítása érdekében. 1947 december 30-án Románia megszűnt királyság lenni, Groza befolyása fokozatosan visszaszorult a politikai életből. 1952-ben államelnök lett, de tevékenysége csak reprezentatív maradt..1958 januárjában bekövetkezett haláláig vallotta: "Amíg én helyemen leszek, mindent elkövetek, hogy a régi módszerek soha többé vissza ne térhessenek."

Sajnos ez nem sikerült neki. Az erdélyi magyarság felett ismét gyülekezni kezdtek a felhők. Az eseményeket tovább nincs szándékomban vázolni. A végeredményt mindenki jól ismeri.

Csupán fel szeretném hívni a figyelmet: a történelem sajnos ismétli önmagát. A történelmet viszont mi, emberek alakítjuk. E mérhetetlen felelősség tudatában cselekedjünk tehát.

Puskás Attila

J E L E N T É S

1990. március 6-án a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet magyar és román tanárainak és diákjainak küldöttsége a bukaresti Oktatásügyi Minisztériumban Paul Cornea, a felsőoktatási ügyekkel foglalkozó miniszterhelyettessel, illetve Demény Lajos, a nemzeti oktatásért felelős alminiszterrel tárgyaltak a magyar diákok és tanárok követeléseiről.

Ezek a következők:

- a paritás elvének érvényesítése az egyetem vezetőségének (szénátus, karitanácsok) megválasztásában
- különlistás szavazás: románok külön, a magyarok külön választják meg képviselőiket
- magyar nyelvű elméleti és gyakorlati oktatás
- magyar tannyelvű csoportok létesítése, amely távlataiban biztosítja a magyar nyelvű oktatók utánpótlását
- külön beiskolázási szám a magyar nyelven tanulmánygyók számára.

Történjen mindez azért, hogy a magyar oktatás érdekei ne legyenek kiszolgáltatva a román többség akaratának.

Válasz:

- összes kéréseinket visszautasították, és az egyetem vezetését illetően egy kompromisszumos ajánlat hangzott el, miszerint a szenátus mellett működjön egy olyan bizottság, amelynek a nemzetiségi oktatás kérdéseiben vétő joga van

- ennek következményeként a rákövetkező napon, március 7-én az OGYI magyar diákjai békés tiltakozásba kezdtek (ülősztrájk).

A fentiekben felsorolt azonnali megoldást igénylő kéréseken kívül követeljük az alábbi távlati problémák megoldását:

- az anyanyelvi oktatás intézményes -- nem csak jogi -- garanciát minden nemzetiség számára

- a Bolyai Egyetem visszaállítását az 1990-1991-es tanévtől, amelyhez az OGYI magyar tagozata önálló fakultsákként csatolódjék.

Tiltakozásunkat minden oktatási napon 8-14 között folytatjuk mindaddig, míg követeléseinket teljesítik.

1990. március 7.

K I N E K F Á J N A K A J O G A I N K ?

Ráadásul az alapvető jogaink? Például az anyanyelvi oktatás az óvodától az egyetemig?

Túlnyomó többségben a magyarok lakta vidékeken történtek olyan esetek, hogy 4-5, de sokszor csak két román tanuló miatt román tantervű osztályokat nyitottak és az osztály többi magyar ajkú gyermeke románul kellett tanuljon. Nem tiltakozhattunk! De bezzeg most annak a pár tanulónak a szülei tiltakoznak a "szeparatizmus" ellen. Kérdelem én, hogyan képzelték el: ezután is a 30 magyar románul fog tanulni, hogy ne legyen "szeparatista"?

A magyar középiskolák sorvasztása is hasonló eszközökkel folyt. Először megjelentek a román osztályok, majd ezek száma fokozatosan nőtt, aztán egy idő után már a magyar diákok is román osztályba kényszerültek. Voltak olyan román osztályok, melyekben csupa magyar tanult.

Az egyetemi oktatásról nem is szólok: annyit hangoztatták, hangoztattuk az utóbbi napokban, hogy semmi újat nem tudnék mondani.

Mi most vissza akarjuk kapni jogainkat. De úgy néz ki, hogy ez is fáj valakiknek. Valamiért úgy érzik, hogy ezáltal ők lesznek kevesebbek. Valakiknek, akik eddig többre tartották magukat minálunk. Valakiknek, akiknek fáj az igazi egyenlőség... Vajon mitől félnek az illetők? Attól hogy nem fogjuk ismerni az ország hivatalos nyelvét? Attól, hogyha különválnak a magyar és a román oktatás, akkor a külföld csak a magyar egyetemet fogja támogatni?

Attól, hogy szintkülönbség lesz a két egyetem között?

Mi igazán nem akarunk hátat fordítani nekik. Mi azt szeretnénk, hogy az eljövendő román és magyar (különálló) egyetemek között igazi baráti viszony jöhessen létre. De a barátsághoz két fél szükséges... És nem hinném, hogy elősegíti a barátságot az a tény, hogy a Liga megalakulása utáni első

ténykedése az volt, hogy nyilvánosan elítélte a Seres dr. katedrafőnöki tisztsége elleni tüntetésünket. És nem erősítik a barátságot a bentlakás ajtajára ragasztott gúnyos hangú kiáltványok sem. Nem is beszélve a megyei lapban megjelentetett gyalázkodó, uszító cikkekről.

Most pedig itt állunk kinyújtott jobbunkkal, értetlenül. Mert érthetetlen, hogyan van képe a megalakult Vatra Romanesca szervezetnek kigyótbékát ránk kiabálni, miközben ő nyíltan szeparatista, nacionalista, sovinszta megnyilvánulásokat enged meg magának. Mert az általa szervezett gyűlés és tüntetés ezt tanúsítja. És érthetetlen, hogyan jelenthetik ki azt, hogy márpedig ők garantálják, hogy nem lesz Marosvásárhelyen magyar orvosi egyetem.

Valakiknek fájnak a jogaink. Én pedig csak annyit mondhatok, hogy mi a jogainkat kérni fogjuk, ha kell, harcolni fogunk értük. Ők pedig jobban teszik, ha elismerik e jogokat, mert különben nem minket fog a világ ázsiainak nevezni.

Albert Gábor

A frankhamisítási botrány

1925 decemberében robban ki a "híres" frankhamisítási botrány, amelyre felfigyel az európai közvélemény. Hágában letartóztatják Jankovich Arisztid alezredest, akinél hamis ezerfrankosokat találnak. Jankovich vallomásából kiderül, hogy a pénzhamisítás szálaimagasrangú politikai személyekhez vezetnek.

A pénzhamisítás fő szervezője Windischgrätz Lajos herceg, a XX. század kétes hírű politikai kalandora. Nagypja a nálunk jól ismert Alfréd Windisch-Grätz, aki részt vett az 1848-49-es polgári forradalom és szabadságharc leverésében. A herceggel először az első világháború utolsó éveiben találkozunk mint tartalékos századossal. Kapcsolatban áll Secht német tábornokkal, aki Németországban szervezi a frankhamisítást (először itt működnek nyomdák a hamis pénz kibocsátására). A köztársaság idején Windischgrätz közlelmezési miniszter. Miután sikkasztással vádolják, a "burgonyaherceg", ahogy akkoriban hívják, sietve elhagyja az országot. A Tanácsköztársaság bukása után tűnik fel ismét, IV. Károly visszatérését egyengeti, miközben kapcsolatban áll Horthy Miklóssal is.

A frankhamisítás másik közvetlen résztvevője Nádosy Imre országos főkapitány. Nádosy engedélyével viszi ki Jankovich alezredest a hamis pénzt az országból. Január 4-én Windischgrätz-et és Nádosyt letartóztatják, valamint őrizetbe veszik Rába Dezsőt is, Windischgrätz személyi titkárát. Az 1925 decemberében Magyarországra érkező francia nyomozók kiderítik, hogy a hamis pénzt a Térképészeti Intézet alagsorában gyártják és a magyar politikai élet olyan jeles személyiségei is tudnak róla, mint Bethlen István miniszterelnök, Teleki Pál ex-miniszterelnök (ő a Térképészeti Intézet vezetője), vagy Horthy Miklós kormányzó.

Az emigrációban levő ellenzék (Károlyi Mihály), valamint a polgári demokraták akcióba lépnek. Vázsonyi Vilmos, a polgári demokraták vezetője először vizsgálóbizottság felállítását sürgeti, majd a Bethlen-kormány lemondását követeli. A bizonyítás során Bethlen István minisz-

terelnököt felmentik a bűnrészesség vádja alól. Az ellenzék vereséget szenved.

Windischgrätzék pere 1926 májusában kezdődik. A herceget és Nádosy főkapitányt 3 és fél, 3 és fél évi fegyházbüntetésre ítélik, de 1928-ban kormányzói kegyelemben részesülnek. Ez lenne röviden a frankhamisítás története, de nézzük meg, miért is támogatja a pénzhamisítást a magyar uralkodó osztály!

A trianoni béke Franciaország lelken szárad. Magyarország nem néhány területet veszített el, -- ahogyan Bethlen mondja az 1928. március 4-i debreceni beszédében -- hanem feldarabolták. Bethlen, aki erdélyi származású, nemcsak mint politikus éli át Erdély elvesztését, de mint magánember is. A frankhamisítás célja pénzavar előidézése Franciaországban, titkos bosszú Trianonért. Az így befolyó hatalmas összeget a kormány a revíziós propagandára szánná. Windischgrätzéket elítélik, Bethlen kormánya azonban átvészeli a válságot. Azáltal, hogy Bethlen megakadályozza IV. Károly visszatérését 1921-ben és háttérbe szorítja a baloldalt, de megvalósítja a nagybirtokosok - nagytőkések látszatparlamentarizmuson alapuló konzervatív diktatúráját, szalonképessé teszi a rendszert Nyugat-Európa szemében. Minden francia próbálkozás a nyomozás folytatására Magyarországon Anglia és Olaszország ellenállásába ütközik. Egyébként is a francia hegemon törekvések már 1923-24-re zátonyra futnak. Anglia és az Egyesült Államok megálljt parancsolnak Franciaországnak. De nemcsak Franciaország, hanem Anglia is háttérbe szorul. Az Egyesült Államok "dollárdiplomáciája" révén behatol az európai kontinensre és nemcsak a német gazdaságot állítja helyre, de észrevétlenül a dollár is elárasztja az egész világot.

Találók a Pesti Hírlap 1926. január 26-i számában (1925-26-ban az újság a frankhamisítási botrányt majmolja) egy vicc:

" - Nem értem Windischgrätzéket. Ennyi bajjal-fáradsággal már jó frankot is csinálhattak volna.

- Jó frankot? Bajosan. Ezt ma már a franciák sem tudnak csinálni."

A BÉCSI MAGYAR ÖRÖKSÉG I.

Az I. világháborút lezáró békekötés véglegesítette a Monarchia széthullását. A trianoni szerződés 177. §-a jogot adott arra, hogy Ausztriával mi is osztozkodhassunk közös uralkodóházunk vagyonán, tehát múzeumban, kincstárban őrzött értékein is.

A sors vagy az emberi gonoszság azonban itt is közbeszólt. Kitalálták a területhez kötött "patrimoine intellectuel" fogalmát, s kimondták, hogy csak az illet meg bennünket az uralkodóház műkincseiből, amire ki tudjuk mutatni szellemi tulajdonjogunkat. De nincs az a művészeti vagy művelődési emlék, amelyre rá ne lehetne sütni a "patrimoine mixt" bélyegét. Az osztrákok kijelentették pl., hogy a Corvina nem lehet magyar szellemi tulajdon, hiszen a kódexeket részben Itáliában írták és festették; Zrínyi Miklós sisakjára, kardjára a szerbeknek (még csak nem is a horvátoknak) éppúgy joguk van, mint nekünk; Báthory páncéljára a lengyelek is számot tarthatnak, éppúgy, mint Bocskai koronájára a románok Erdély jogán. Mit keresne nálunk a nagyszentmiklósi kincs, amikor egykori tulajdonosa bolgár volt, lelőhelye pedig ma Romániához tartozik.

A magyar szellemi tulajdon alapján való tárgyalás és megállapodás volt tehát az, amire jogot kaptunk. A másik jogcím, amelyre a tárgyalások folyamán támaszkodhattunk, az volt, hogy ezek a gyűjtemények az udvari vagyon állományához tartoztak, az udvari vagyonból pedig nekünk, a dinasztia másik államának is részesednünk kell.

A több mint tíz évig folyó tárgyalások 1932 végén jutottak el a velencei egyezményhez. Az egyezmény részint az átengedett tárgyak felsorolásából, részint elvi rendelkezésekből áll. Az egyezmény elvi része a Magyarország szellemi tulajdonához tartozó, de Bécsben maradt tárgyakat a két állam közös kultúrjavainak nyilvánítja, és ennek gyakorlati biztosítására kimondja, hogy ezeket a tárgyakat harmadik személy részére nem lehet elidegeníteni.

A Bécsből hazahozott műkincsekből Hóman Bálint kultuszminiszter intézkedésére 1933-ban kiállítást rendeztek a Nemzeti Múzeumban.

A legjelentősebb eredmény a fegyverek csoportjánál született, ahol a másik tárgyalófelet befolyásolhatta a Nemzeti Múzeum fegyvertárának 1848-ban és 1852-ben az osztrák katonai hatóságok által történt kifosztásának bűntudata is.

A másik tekintélyes eredmény a könyvtári részben könyvelhető el. Harminckét kézirat, kódex, könyv került vissza Magyarországra. Ha csak a számot nézzük, nem sok. De ebben benne foglaltatnak történelmünknek olyan becses emlékei, mint az Anonymus-kódex, a Képes-, a Kézai-, a Túróczi krónika és a Corvin-kódexek egész sora.

Jóval szerényebb a művészeti, s egészen kicsiny az iparművészeti csoport. Művészeti kincseinkhez szomszédaink körömszakadtáig ragaszkodtak. Már az is rendkívüli diadal, hogy Mátyás és Beatrix márványképmásait elhozhattuk.

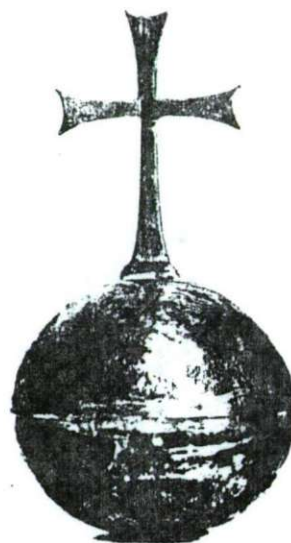
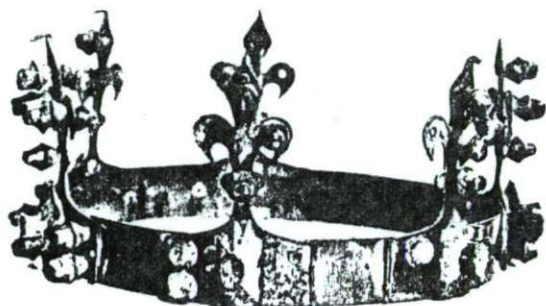


Ez alkalommal az iparművészeti tárgyak és a fegyverek csoportját szeretnénk bemutatni, kiemelve e csoportok művészeti vagy történeti szempontból legértékesebb darabjait. Kezdjük az első csoport legjeleesebb tárgyaival, amelyekkel -- sajnos -- hamar végzünk.

Legrégibb közülük egy karcsú, magas ereklyekereszt. A hegyébe kettős kereszt van tűzve a Szent Kereszt belefoglalt darabkájával.

Az aranyozott ezüst kereszt Nagy Lajos magyar és lengyel király címé-
rét viseli, de egy későbbi átdolgozás miatt nehéz megmondani, mi raj-
ta az eredeti.

A másik becses tétel az a korona és országalma, amelyet 1755-ben
a nagyváradi várban, a régi püspöki székesegyház helyén találtak egy
sírban. Valószínű, hogy a koronában -- illetve a belőle megm aradt
hat, csuklósan összekapcsolódó pántban -- és az országalmában Zsigmond
királyunk temetkezési ékszereit tisztelhetjük.

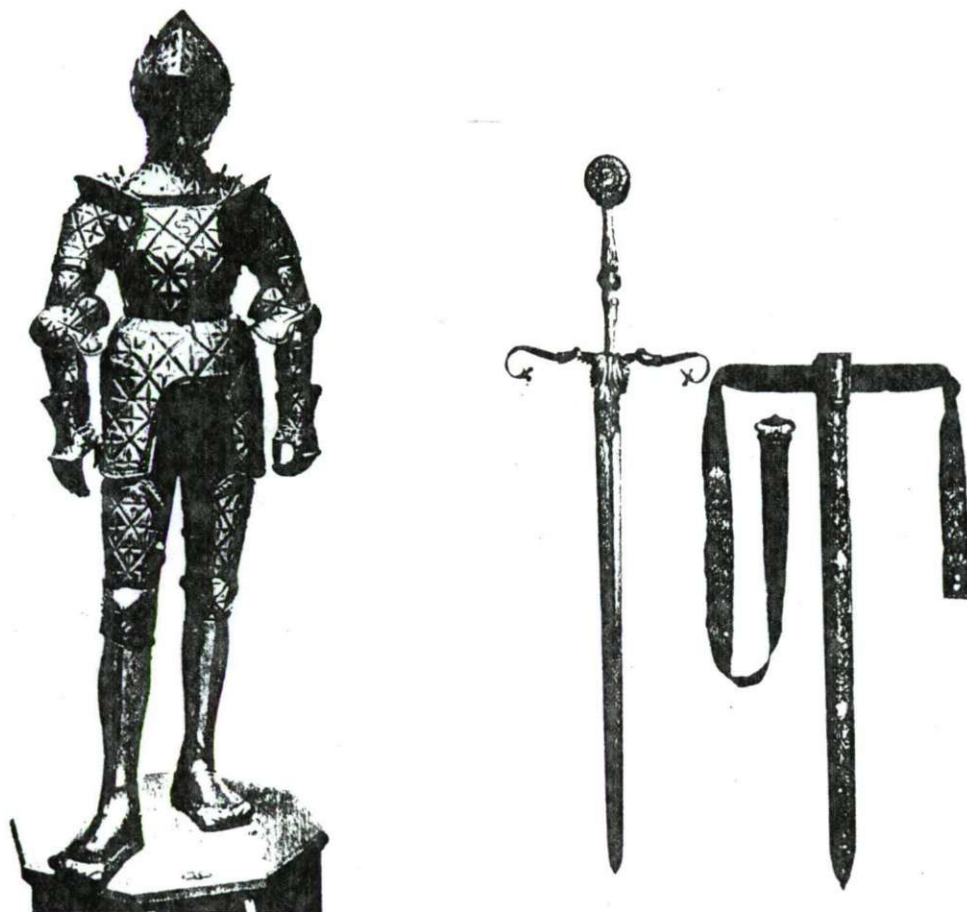


A többi -- nem kevésbé becses és értékes -- iparművészeti tárgyat
mellőzve, térjünk át a zászlókra és fegyverekre.

Zászlóink száma csak hárommal gyarapodott, de ezek történelmünk-
nek becses darabjai. Az egyik -- egy csonka zászlólap, egyik felén
Szűz Mária képével és a magyar címerrel -- II. Mátyás csapataié lehe-
tett. A másik teljesen ép, vörösdamasztból való zászló, 1623-as év-
számmal. Ezt tehát II. Ferdinánd készítette. A szívünkhöz legköze-
lebb a harmadik áll, mert ez II. Rákóczi Ferencé volt. Az egykor zöld,
mára erősen megfakult selyemre a Rákóczi-címer főalakja vanfestve. Fö-
lötte a fejedelem nevének és címének kezdőbetűi: F(ranciscus) R(ákóczi)
de F(első) V(adász) C(onfoederatorum) R(egni) H(ungariae) S(tatum) D(ux)
et T(ranssilvaniae) P(rinceps).

Az egyezmény értelmében több teljes- és félvértezetet is kaptunk,
melyek közül -- korban és kivitelben egyaránt -- elsőség illeti

II. Lajos királyunk gyermekkori páncélját. A vértzetet az akkor 9 éves Lajos -- Mária főhercegnővel, I. Miksa császár unokahúgával történő eljegyzésére készítették.



Igen nevezetes és nagyértékű az a díszkard is, melyet II. Gyula pápa ajándékozott II. Ulászló királyunknak 1510-ben. De kaptunk még több értékes és díszes pajzsot, huszársisakot, magyar szablyát is a XV-XVI. századból.

Igyekeztünk hű képet adni mindarról, ami a Bécsből 1933-ban hazakerült iparművészeti és fegyveranyagban komoly művészeti vagy történelmi értéket képvisel. A visszakerült kéziratok ismertetését következő számunkban közöljük.

Kiss Zsuzsanna:

Hivogató

Valami furcsa összehangolódás
Valami ritka rend -
Széthúzó erők erős egyensúlya,
Mély belső bizonyosság idehant -
Bizonyosság arról, hogy élni jó,
Szenvedni elkerülhetetlen,
Szeretni tisztán: megistenülés,
Még halni szép -
S a kifejezést megadni mindezekhez,
Megtalálni a felséges Igét:
Az Igét mindezekhez:
A Béke ez.
Orkán ordíthat aztán odakünt,
Robbanhat ezer bomba, kárbament
De kárt nem okozott.
Bent:
Csend.
A Béke itt kezdődik.
Bent:
Csend.
Isten hozott.

/Reményik Sándor: Béke/

Hazafelé jöttem Gödöllőről, az Örökség Népfőiskola 3. országos találkozójáról, s azon gondolkodtam, vajon hogyan rakhatnám ki a magammal hozott balyut. Hogyan válthatnám szavakra az érzéseimet, benyomásaimet, hogy azok a magam számára is érthetők, s másokkal, veletek megoszthatók legyenek. Aztán kezembe került ez a Reményik vers, s én ráéreztem, igen, ez várt Gödöllőn:

"Valami furcsa összehangolódás

Valami ritka rend - " - ami egyébként oly természetes lenne, hiszen a harmóniát magunkkal hozzuk már az anyaméhből, a benti biztonságból, de

mégsem tudjuk hasznosítani, mert itt kint "Mindem Egész eltörött
Leden Lány csak részokban lobban
Leden szerelem darabokban
Mindem Egész eltörött".

Ezek az emberek, akikkel most Gődöllőn találkoztam: Molnár V. József,
Papp Gábor, Kocsi Márta és még sokan mások visszanyúltak az úslarmódszathoz,
s megtalálták az egyensúlyt jó és rossz, sok és kevés, repülő hallelujázás
és mély depresszió között. S nem billen el a mérleg, mert megvan a

"mély belső bizonyosság idebrant".

"Bizonyosság arról, hogy élni jó,

Szervezni elkerülhetetlen

Szeretni tisztán: megistenülés

Meghalni szép - "

Hát nem erről szóltak Molnár V. József "Krajzolásai?"

Hogy élni jó. Tudta ezt a parasztember. Tudott hálát adni kenyérért, gyermekért,
Isten minden ajándékáért. Tudott vigadni és tudott méltósággal szenvedni. Nem
is akarta elkerülni az akadályokat. Tudta, ez a dolga, s meg kell mérteni ah-
hoz, hogy megjutalmaztassunk.

Hogy "Meghalni szép" - mert az nem örök búcsú, csak elköszönés, hazamenetel.
És úgyis találkozunk azokkal, akiket tisztán szeretünk.

A mi dolgunk "a Kifejezést megadni mindezekhez,

Megtalálni a felsőges Igét"

Az Egy Igét, amelyre a Föld csillagnyi mósága rajzódik (M.V.J.). Az igét,
amely kinyilatkoztatás, kereszt, az igét amivel mi is beszélhetünk, s amely a
magyar nyelvben a cselekvést, a megmozdulást jelenti. De nem tudunk mindenről
beszélni, mert van, amiről nem lehet, csak dúdolni, táncolni, rajzolni. A
gyermekrajzokban valami csodálatos rend tükröződik: Nap, Életfa, Kereszt, Tu-
lipán... S az egyik rajzoló kisgyerek azt mondta a művéről: "az istenke mondja,
hogy mit rajzoljak, benne van az ujjamban."

Ezzel a békével találkoztam Homoki Juli néni vidám, mosolygós szeméit,
természetes, meleg szavait figyelve. Ő a saját nagylánykoráról, mulatságokról,
kitáncoltatásról, szerelemről beszélt nekünk, a körülötte kuporgó, fülelő
közönségnek, közösségnek.

És béke sugárzott Kocsi Márta szavaiból, akitől egy éjszakába nyúló beszélge-
tés során megtudtuk, milyen eráje van a gyopáros tányérnak.

Ez a törékeny, kicsi asszony a déke levele után, 14-18 éves betörést elkövetett fiatalok közé vitte el a csodát. Olyan emberkehez, akikkel pap, pszichológus, tanár nem tudott mit kezdeni. Ő virágozni tanította meg őket, arra az ősi eljárásra, amivel Koronán, s más fazekasfalvakban festik a tányérokat. Márta nekik is, nekünk is megmutatta, hogyan lehet csomagolópapír, zsirkréta és őszinteség segítségével kirajzolni magunkból a gonoszt, kezét fogni vele: "Szervusz koma! Most már ismerlek! Menj Isten hírével!" S az ördög valóban kibújik belőlünk, és a következő lapra, tányérra már tisztán, a belkünk virágai kerülnek. A gyopáros tányérnak törvénye van - ami, ha megismerünk, megismerhetjük önmagunkat, kiszűrhetjük magunkból a bombák szilánkjait, s megtalálhatjuk a belső csendet, s "a déke itt kezdődik".

Juli néni tán soha nem rajzolt gyopáros tányért, de kiélhette minden indulatát a szokásokban, az ünnepekben. De a mi szülgletes világunk nem ad erre lehetőséget. Olyan ritka az ünnep, amikor a gyertya lángjában eltűnnek a sarkok, szögletek.

Juli néni tudja, a gyertya lángja az Atya, a méhviasz teste a Fiú, s a lecsurgó viasz a Szentlélek. Mi már nem gondolunk ezzel. Miért? Miért szűnt meg, vagy miért szunnyad a hit a legtöbb emberben? - kérdezte egyszer valaki. S az angyal válaszolt: "Behálézzák a földet keresztül-kasul a betonutak. Szélesek és simák, s a téboly nyargalás rajtuk. Sok út van, nagyon sok. Ne csodáld, ha a kicsiből, a szűkből, az egyetlenről megfeledkeztek. Mi a téboly? Börtönben szinylődő szent erő. Ki kéne szabadítani valahogyan: vagy a régi szokások megelevenítésével, vagy magunkból valahogy újraszülni ezt a világot, hisz természetes örökségünk - erről beszélt Hintalan László. De ennek elsődleges feltétele: a benti csend. A csend, mely nem függ a zajtól, szó nélkül, hang nélkül, tett nélkül, minden hangok, minden titkok összessége".

Isten hozott! - így fogadtak mindannyiunkat. Gyere el Te is! Hogy átvedd az örökséget, mert a Tiéd is! Az Egy örök Isten Téged is megajándékozott vele! Ők segítenek kicsomagolni az ajándékod, amit aztán Te is tovább adhatsz!

S így lesz örök.

Úgy legyen!

Patrik FitzGerald:

AZ ŐSI KÍNA

Híres építményei és megannyi közismert csodája ellenére mégis titokzatos egzotikumával vonzó világ maradt számunkra mindmáig az ősi Kína, a Föld legnagyobb múltú élő civilizációja, a selyem és a lőpor, a nyomtatás és az iránytű, a tea és a kungfu őshazája. Ennek az ősi világnak rejtélyeibe enged bepillantást régészeti sorozatunk jelen kötete. Patrick FitzGerald, a canberrai egyetem professzora Kína megközelítően háromezer éves történelmét mutatja be az i. e. 3. évezred végétől a T'ang-dinasztia koráig (618-906). Nyomon követhetjük, miként alakult ki az eredetileg törzsi társadalmi szervezetből fejlett közigazgatással rendelkező központosított birodalom, és hogyan fejlődött ki megannyi történelmi viszontagság közepette is az a páratlan művészet és kultúra, mely kisugárzó erejével hatni tudott az egész Távol-Kelet arculatára. FitzGerald könyvében bambuszcsíkokra lejegyzett, később papírra írt legendák szembesülnek a régészek által feltárt tárgyi emlékekkel: sok száz történelmi dokumentum és művészeti remek fényében ismerhetjük meg a kínai civilizáció gyökereit, ókorát és középkorát. A sírrablóktól háborítatlanul maradt hercegisírok gazdag leletegyüttese, az Ezer Buddha barlangokban felfedezett freskók, a pekingi Tiltott Városban emelkedő császári paloták, a ránk örökített csodálatos tájképek arról vallanak, hogy miként és milyen környezetben jött létre a Sárga-folyó népének lenyűgöző gazdagságú kultúrája.

/A könyv előszava alapján/

A NEKDOTAKINCS

A császár nem ír alá

Kaunitz, e mindenható miniszter előtt sohasem volt szabad beszélni a halálról. Amikor II. József császár meghalt, Kaunitz inasa a hatalmas miniszternek a császárhoz intézett utolsó fölterjesztését ezekkel a szavakkal adta vissza:

- Excelenc, a császár -- nem ír alá többet.

x

Rövid bírálat:

II. Frigyes így bírálta meg II. Józsefet:

- Sikertelensége magvát magában hordozta minden intézkedése. Mert mindig a második lépést akarta megtenni, amikor az elsőre sem volt képes.

x

Bók

Egy fiatal gróftól, aki először jelent meg az udvarban, azt kérdezte Mária Terézia

- Igaz-e, hogy X. grófnő a legszebb hölgy egész birodalmamban?
- Egy pillanattal előbb magam is azt hittem -- felelt mély meghajlással a figyelmes gróf.

x

A választható halálnem

Mátyás király egyszer egy gonosztevőt ítelt halálra. Kegyelemből azonban megengedte, hogy halála nemét maga választhassa meg. A bűnös összetette a kezét:

- Kegyelmes fejedelem, ha már megengedted, hogy halálom nemét magam választhassam meg, engedd meg azt is, hogy végelgyengülésben haljak meg.